

การพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

Development of Activities and Models for Promoting the Administration of the Sangha in Muang District, Lampang Province

¹พระมหาอมร เลิศอมรวัฒนา, ²พระครูสิริธรรมบัณฑิต แสนคำ และ ³ณฤณีย์ ศรีสุข

¹Phramaha Amorn Loed-amornwattana, ²Phrakru Sirithambundit Saenkam
and ³Narunee Srisuk

¹วัดบุญวาทย์วิหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ^{2,3}วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Wat Bunyawatwihan National Office of Buddhism, ^{2,3}Lampang Buddhist College,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: phramhaxmrleisxmrwathna@gmail.com

Received August 19, 2025; Revised August 28, 2025; Accepted September 8, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (2) เพื่อศึกษาการพัฒนา
กิจกรรมและรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (3) เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรม
งานบริหารกิจการคณะสงฆ์ และการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือเขตปกครอง
คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 27 คน โดยใช้การคัดเลือกแบบ
เจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา
วิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำปางดำเนินงานภายใต้โครงสร้างที่ชัดเจน แต่ยังประสบ
ปัญหาขาดแคลนบุคลากร งบประมาณ และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ปัจจัยลบที่สำคัญคือภาวะผู้นำ
ของพระสังฆาธิการบางรูป จำนวนพระสงฆ์ที่ลดลง และความศรัทธาของประชาชนที่น้อยลง

2. การพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำปาง มุ่งแก้ปัญหา
ด้วยการใช้เทคโนโลยี หลักการบริหารสมัยใหม่ โดยปรับการปกครองเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ
พัฒนาศาสนศึกษาด้วยระบบออนไลน์และสร้างกองทุนเพื่อการสงเคราะห์ นอกจากนี้ ยังมีการใช้สื่อดิจิทัล
ในการเผยแผ่และระดมทุนรวมถึงจัดทำฐานข้อมูลอาสาสมัครทั้งหมดนี้เพื่อแก้ไขปัญหาบุคลากร งบประมาณ
และวิกฤตศรัทธา ทำให้งานต่าง ๆ ยั่งยืนและทันสมัยยิ่งขึ้น

3. รูปแบบการส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำปาง ควรเน้นการพัฒนา 6 ด้าน โดยเฉพาะ การทำฐานข้อมูลดิจิทัลด้านการปกครองการเผยแผ่ การบริหารงานควรเป็นแบบมีส่วนร่วม และนำหลักอัมปมาทะ และสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้เพื่อประสิทธิภาพและความยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนา; กิจกรรม; รูปแบบ; บริหาร; กิจการคณะสงฆ์

Abstract

This research aimed to: (1) study the administration of the Sangha; (2) study the development of Sangha administration activities and formats; and (3) propose a model for promoting Sangha administration in Mueang District, Lampang Province. A qualitative research approach was used, utilizing concepts related to the development of Sangha administration activities, the development of Sangha administration activities, and Sangha administration as the research framework. The research area was the Sangha administrative area in Mueang District, Lampang Province, and included 27 key informants. Purposive selection was conducted using in-depth interviews and content analysis, and descriptive data were presented. The research findings revealed that:

1. Sangha administration in Mueang Lampang District operates under a clear structure, but still faces problems of personnel shortages, budget constraints, and the use of modern technology. Key negative factors include the poor leadership of some Sangha administrators, the declining number of monks, and declining public faith.

2. The development of activities and management models for the Sangha in Muang Lampang District aims to address these issues through the use of technology and modern management principles. This includes adjusting governance to include workshops for developing religious education online and creating a charitable fund. Furthermore, digital media is being used for dissemination and fundraising, as well as the creation of a volunteer database. All of this address's personnel, budget, and faith crises, enabling more sustainable and modern work.

3. The promotion model for the Sangha in Muang Lampang District should focus on six areas of development, particularly the creation of a digital database for administration and propagation. Management should be participatory, and the principles of abstinence and the seven virtues of goodness should be applied for efficiency and sustainability.

Keywords: Development; Activities; Model; Promoting; Sangha Administration

บทนำ

พระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในประเทศอินเดีย โดยการตรัสรู้ของตรัสมาสัมโพธิยานของเจ้าชายสิทธัตถะ ในช่วงอายุ 35 ปี และกลายเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552) หลังจากนั้นพระองค์ได้เสด็จไปที่ต่าง ๆ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาตลอดจนถึงการสร้างพุทธสาวก หรือศาสนทายาทต่าง ๆ จนส่งผลให้เริ่มเกิดเป็นสังคมพระสงฆ์ขึ้นในสมัยนั้น การประกาศพระศาสนาในช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่สิ่งที่ยากอย่างยิ่งด้วยมีศาสดาหรือครูทั้ง 6 เป็นกลุ่มศาสนาดั้งเดิมที่มีแนวคิดเฉพาะตัว และมีจำนวนสาวกที่มากมายอย่างยิ่ง จึงทำให้การนำความรู้ในทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้กับผู้คนในยุคหนึ่งได้มีความเลื่อมใสศรัทธา นับว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายเป็นอย่างมาก ทว่าด้วยความรู้อันประเสริฐที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบจึงทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้กลายเป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก อีกทั้งการเกิดขึ้นของพระสงฆ์องค์สำคัญต่าง ๆ จึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้นไปอีก จนส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงถาวรตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความแตกต่างจากหลายศาสนาที่ได้หายสาบสูญ หรือที่เรียกว่าศาสนาที่ตายไปแล้ว (ปทีวี สัตยาวงศ์ทิพย์, 2556)

ซึ่งการที่พระพุทธศาสนาได้มีการเผยแผ่และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนั้นเป็นผลมาจากการวางแผนและกลยุทธ์ที่พระองค์ทรงวางไว้เพื่อเป็นแบบในการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่ต่าง ๆ ประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในประเทศที่มีประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก และจำนวนพระสงฆ์ ถึง 273,298 รูป (วัดนอก ชลบุรี, 2567) การปกครองคณะสงฆ์จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้สังคมสงฆ์นั้นมีบรรทัดฐานความเป็นอยู่เป็นอย่างเดียวกัน และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยในคณะสงฆ์ โดยการปกครองนั้นต้องมีรูปแบบวิธีการจัดการอันประกอบไปด้วย การมอบหมายงาน การกระจายอำนาจงานต่าง ๆ ตามลำดับขั้นการบังคับบัญชาเพื่อให้รับผิดชอบงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละส่วนงาน และจะต้องพัฒนารูปแบบการบริหารให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยในปัจจุบันได้มีระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยเริ่มจากพระธรรมวินัยที่เป็นแม่แบบแห่งการประพฤติปฏิบัติ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ระเบียบมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งผู้บังคับบัญชา ตลอดจนถึงการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการ การควบคุมดูแลให้เป็นไปตามวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2505)

คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นคณะสงฆ์หนึ่งที่อยู่ภายใต้การปกครองดังที่กล่าวมา โดยมีเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ปกครองสูงสุด รองลงมาเป็นรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสตามลำดับ โดยที่ผ่านมาการปกครองเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและดีงาม ทว่าผู้วิจัยกลับมองเห็นว่ายังมีปัญหาในเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ที่ยังติดวัฒนธรรมเดิม ๆ เช่น การประชุมคณะสงฆ์ที่ประธานพูดอยู่คนเดียว การประชุมจึงเป็นเพียงการแจ้งเพื่อทราบ ไม่มีการสะท้อนปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ พระภิกษุสามเณรที่ประพฤติผิดนอกกรอบพระธรรมวินัยและขัดกับจารีตประเพณี ก็ยังไม่มีรูปแบบหรือมาตรการที่ชัดเจนในการจัดการ และการลดจำนวนลงของพระสงฆ์ในพื้นที่ ดังข้อมูลในการสำรวจ

ในปี พ.ศ. 2567 พบว่า มีจำนวนพระภิกษุในเขตอำเภอเมืองลำปาง จำนวน 650 รูป สามเณรมีจำนวน 193 รูป ดังที่กล่าวมา จึงทำให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. 2568 มีจำนวนพระภิกษุลดลง 22 รูป และสามเณรเพิ่มขึ้น 5 รูป อีกทั้งในจำนวนดังกล่าวยังมีที่พักสงฆ์ที่ไม่มีพระจำพรรษาอีกด้วยคือ ที่พักสงฆ์ พระธาตุม่อนกันวี ศรีภาวนาสถาน จากข้อมูลดังกล่าวจึงทำให้เห็นจำนวนพระภิกษุที่ลดลงกว่าเดิมจากปี พ.ศ. 2567 ซึ่งถือเป็นวิกฤตการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่งที่จำนวนศาสนทายาทที่เป็นพระภิกษุได้ลดลง นอกจากจะส่งผลถึงจำนวนแล้ว ยังส่งผลถึงจำนวนบุคลากรในการสนองงานคณะสงฆ์ที่ลดลงจนเป็นผลให้เกิดปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วยด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ที่ประสบปัญหาต่าง ๆ คณะสงฆ์ในพื้นที่และชุมชนควรจะมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาเหล่านี้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิจัยรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยการศึกษางานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ศึกษาการพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาการพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ปัจจุบันมีมหาเถรสมาคมเป็นผู้ดูแลและมีอำนาจเด็ดขาดในการสั่งการและมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อจัดระเบียบคณะสงฆ์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2505) ตั้งแต่การปกครองจนถึงการรักษาพระธรรมวินัยหลัก พระพุทธศาสนา ซึ่งได้มีการออกกฎต่าง ๆ ภายใต้มหาเถรสมาคมเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์ที่ใช้เป็นแม่แบบในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน (มหาเถรสมาคม, 2535) ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ด้านการปกครอง หมายถึง พระสังฆาธิการ ตั้งแต่สมเด็จพระสังฆราชลงมาจนถึงผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ คือ พระภิกษุสามเณรให้อยู่ในศีลจารวัตร ตามพระธรรมวินัย กฎหมายไปจนถึงประกาศ หรือพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

2) ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง การดูแลด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้งนิกัธรรม บาลี และสามัญศึกษาไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัยคือมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การดูแลด้านการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสทั้งในการเรียนธรรมศึกษา บาลีศึกษาไปจนถึงการอบรมคุณธรรมแก่เยาวชน การมอบทุนการศึกษา สร้างและบูรณะอาคารเรียนไปจนถึงดูแลอาหารกลางวันแก่นักเรียน

4) ด้านการเผยแผ่ หมายถึง การประกาศ หรือการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการเผยแผ่แบบเทศนา ปาฐกถา และสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, Instagram, Twitter, TikTok และ YouTube

5) ด้านสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้าง ปฏิสังขรณ์เสนาสนะในทางพระพุทธศาสนา

6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง ให้การอุปถัมภ์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนเป็นหลัก (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2545)

สรุปได้ว่า งานบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือ การบริหารงานกิจการที่เป็นภาระหน้าที่ของคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 15 ตีร มาตรา 20 และมาตรา 20 ทวิ, กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 15 (พ.ศ.2535) ว่าด้วยกิจการคณะสงฆ์ รวม 6 ด้านด้วยกัน คือ ปกครอง ศาสนศึกษา เผยแผ่ ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ และ สาธารณูปการ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบงานบริหารกิจการคณะสงฆ์

การพัฒนารูปแบบนั้นไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัว โดยทั่วไปการพัฒนารูปแบบจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้าง หรือต้องการที่จะพัฒนารูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงกำหนดหลักการและองค์ประกอบของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบขึ้น นำไปตรวจสอบหาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ หรือทดลองใช้ต่อไป (ดิเรก วรรณเศียร, 2545)

รูปแบบของการบริหารทางพระพุทธศาสนา คือ การการรู้จักหน้าที่ของกระบวนการบริหาร ซึ่งเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติในศาสนกิจทั้งหลายที่บุคลากรในองค์กรกระทำจนสำเร็จผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องประกอบด้วยขั้นตอน POSDCCR คือ

1) การวางแผน (Planning) หมายถึงการกำหนดงานต่าง ๆ และขั้นตอนวิธีการไว้อย่างล่วงหน้า ซึ่งต้องใช้การพิจารณาถึงผลสำเร็จ โดยพระสังฆาธิการต้องมีการคาดคะเนถึงขั้นตอนที่จะทำให้สำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งต้องมีการพิจารณาถึงวิธีการปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติ ช่วงเวลาในการปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จตามที่ได้คาดคะเนไว้

2) การจัดองค์การ (Organizing) พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุเคารพกันตามลำดับอาวุโส หรืออายุพรรษา ผู้บวชทีหลังต้องแสดงความเคารพต่อผู้ที่บวชก่อน โดยปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ

3) การบริหารงานบุคคล (Staffing) เริ่มจากการบวชที่ต้องมีการตรวจสอบจากคณะสงฆ์ พระเถระผู้เป็นประธานในพิธีเรียกว่า พระอุปัชฌาย์ ผู้ต้องการบวชต้องได้รับเห็นชอบจากคณะสงฆ์ ซึ่งพร้อมเพรียงกันในอุโบสถในการประกอบพิธีอุปสมบทเมื่อเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว พระบวชใหม่

(พระนวกะ) จะต้องได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากอุปัชฌาย์ โดยอยู่ภายใต้การดูแลของท่าน จนกว่าจะครบ 5 พรรษา

4) การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) ในการตัดสินใจด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ โดยใช้หลักพระธรรมวินัย กฎหมาย ข้อบังคับ และประเพณีที่เคยปฏิบัติมา

5) การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดคุณภาพตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ในทุกขั้นตอน

6) การประสานงาน (Coordinating) การประสานงาน หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างพระสังฆาธิการพระสงฆ์ท่านอื่น ตลอดจนถึงหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อประสานผลประโยชน์ของการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกับการประสานงานจึงเป็นการสร้างวิธีการทำงานร่วมกัน

7) การเสนอรายงาน (Reporting) การเสนอรายงาน คือ การเสนอในสิ่งที่ได้กระทำขึ้นมาจนสำเร็จ ที่มีการกล่าวถึงข้อมูลต่าง ๆ ต่อผู้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน (ฐาณิศรา กาบบัวศรี, 2562)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

กระบวนการทางสังคมของบุคคลที่ทำหน้าที่การวางแผนการจัดองค์การจัดคนเข้าทำงานสั่งการ และควบคุมการทำงานให้กิจกรรมขององค์การดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานปัจจัยที่มีอยู่ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามแบบแผนโดยการเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจในทุก ๆ ด้าน ทั้งการดูแลพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในพระธรรมวินัยยังเป็นการช่วยให้พระพุทธศาสนาไม่เกิดความต่างพร้อยอีกด้วยครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน การจัดการ สั่งการ มอบหมายงาน ติดต่อไปจนถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร จะประกอบด้วย เป้าหมายที่แน่นอน บุคลากรในการบริหาร มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และประสิทธิภาพยังครอบคลุมไปถึงการจัดการอย่างมีส่วนร่วม และการบริหารเชิงกลยุทธ์ ให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้น ความเสมอภาคในองค์กร การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานประโยชน์ สร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (Dujnapa Chauthamcharoen, 2564)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย รายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีพื้นที่วิจัยเขตปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยมีกลุ่มประชากรคือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 27 รูป/คน แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ซึ่งใช้วิธีการเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่

1) กลุ่มเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้ปกครอง	จำนวน 5 รูป
2) กลุ่มพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล	จำนวน 5 รูป
3) กลุ่มพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส	จำนวน 5 รูป
4) กลุ่มพระสงฆ์ทั่วไป	จำนวน 5 รูป
5) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น	จำนวน 3 คน
6) กลุ่มตัวแทนจากภาครัฐ	จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ประกอบไปด้วย (1) การศึกษาเชิงเอกสาร ข้อมูลปฐมภูมิเป็นการศึกษาพระไตรปิฎก และค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ รายงาน การวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อได้ทราบถึงพุทธวิธีการบริหาร หลักธรรม ที่จะใช้ในงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (2) การสัมภาษณ์เชิงลึก การศึกษาประเด็นปัญหากรอบแนวคิดรูปแบบพุทธวิธีการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จังหวัดลำปาง จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ ตำราและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์เนื้อหาตามหลักปรัชญา ในลักษณะการตีความ แสวงหาองค์ความรู้เพื่อพัฒนารูปแบบพุทธวิธีการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จังหวัดลำปาง และการวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานสร้างรูปแบบการพัฒนาองค์ความรู้พุทธวิธีการส่งเสริมงานบริหารกิจการ คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จังหวัดลำปาง แล้วนำเสนอในรูปแบบพุทธวิธีการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัย

1. ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ด้านการปกครอง มีความชัดเจนในการปกครองที่ได้ดี ทว่าการรวมศูนย์อำนาจการสั่งการไว้ที่ส่วนกลางมากเกินไปส่งผลให้ผู้ปกครองระดับต่ำกว่าไม่มีอิสระในการตัดสินใจทำให้ไม่สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในพื้นที่ได้อย่างทันท่วงที จึงต้องมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสารเช่นไลน์กลุ่มเป็นต้น ทว่าเนื่องจากพระสงฆ์ลดลง ส่งผลให้ขาดแคลนบุคลากรในการบริหารงานคณะสงฆ์

ด้านการศาสนาศึกษา มีการจัดตั้งสำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาในหลายวัด ทว่าพระสงฆ์และสามเณรบางส่วนขาดความสนใจในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ทำให้การสืบทอดการศึกษาด้านนี้เป็นไปอย่างจำกัด จึงต้องมีการประยุกต์การเรียนการสอน เช่น การเรียนออนไลน์ จะช่วยให้พระสงฆ์เข้าถึงแหล่งความรู้ได้สะดวกยิ่งขึ้น และสามารถดึงดูดพระสงฆ์รุ่นใหม่ให้สนใจการศึกษามากขึ้น

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์อำเภอเมืองลำปางมีบทบาทในการสนับสนุนการศึกษาของเยาวชนและประชาชนทั่วไป แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนและเป็นระบบทำให้ดำเนินการตามความสามารถและกำลังทรัพย์ของตนเอง จึงต้องมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อระดมทุนและวางแผนโครงการ จะช่วยขยายขอบเขตและเพิ่มประสิทธิภาพของงานด้านนี้ เพียงแต่ขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงานทำให้โครงการสงเคราะห์บางอย่างต้องหยุดชะงัก ดังที่พระครูสุวิมลธรรมานุสิฐ เจ้าคณะอำเภอเถิน วัดคະตีกะเชียงม่วน ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การมอบทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรตลอดจนถึงเด็กนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากไร้ ซึ่งจัดขึ้นโดยวัดต่าง ๆ ตามความพร้อมของวัดนั้น ๆ” (พระครูสุวิมลธรรมานุสิฐ, 2568)

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมเผยแผ่อย่างสม่ำเสมอในรูปแบบดั้งเดิมซึ่งไม่อาจเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ การนำสื่อโซเชียลมีเดียมาใช้ในการเผยแผ่จะช่วยให้หลักธรรมคำสอนเข้าถึงคนในวงกว้างและหลากหลายกลุ่มมากขึ้น ทว่าพระสงฆ์บางส่วนยังขาดทักษะในการใช้สื่อสมัยใหม่

ทำให้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเผยแผ่ในยุคดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ ดังที่ พระมหาไพฑูรย์ ญาณทีโป เจ้าอาวาสวัดม่อนศรีชัย ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การเทศนาที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากเป็นการเทศนาในทุกวันพระโดยการเทศน์บนธรรมมาศ” (พระมหาไพฑูรย์ ญาณทีโป, 2568)

ด้านการสาธารณูปการ มีการดูแลบำรุงรักษาสถานที่และโบราณสถานภายในวัดอย่างดี เพื่อให้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทว่างบประมาณที่มีจำกัดทำให้การดูแลรักษาไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะวัดขนาดเล็ก ดังนั้น การประสานงานกับภาครัฐและเอกชนเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการบูรณะวัด จะช่วยให้การดูแลศาสนสถานเป็นไปอย่างยั่งยืน บางครั้งการบริหารจัดการงบประมาณและบุคลากรในการบูรณะมีข้อจำกัด ทำให้โครงการล่าช้าหรือไม่ได้มาตรฐาน ดังที่ สัมภาษณ์ พระสมุห์ชูชาติ อุทโย ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การสนับสนุนในรูปแบบดังกล่าวไม่ใช่การสนับสนุนจากส่วนกลาง หรือจากทางคณะสงฆ์ แต่เป็นการทำบุญจากญาติโยม หรือพุทธศาสนิกชนที่มีความศรัทธาต่อวัดดังกล่าว ด้วยเหตุผลดังนี้ จึงส่งผลให้บางวัดไม่ได้รับทุนในการสนับสนุนด้านสาธารณูปการเท่าที่ควร” (พระสมุห์ชูชาติ อุทโย, 2568)

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือโดยเป็นศูนย์กลางในการรับบริจาคสิ่งของและจัดตั้งโรงทาน ดังที่พระครูวิบูลปริยัตยากร เจ้าคณะตำบลเวียงเหนือได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมอยู่บ่อยครั้ง โดยในแต่ละวัดได้มีการจัดหาเครื่องอุปโภค บริโภค ปัจจัย ๔ จากการรวบรวมจากสังฆทาน หรือสิ่งของที่ญาติโยมนำมาถวาย และประกาศรับบริจาคเพิ่มเติม เพื่อนำไปมอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” (พระครูวิบูลปริยัตยากร, 2568) ทว่าการสงเคราะห์ยังเป็นการดำเนินการแบบเฉพาะกิจขาดการวางแผนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ จึงต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรสาธารณกุศลจะทำให้มีประสิทธิภาพและเข้าถึงผู้ที่เดือดร้อนได้อย่างทั่วถึง การสงเคราะห์บางอย่างต้องหยุดชะงักเนื่องจากปัญหาเรื่องงบประมาณ

ปัจจัยภายในที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการประกอบไปด้วย ต้องมีคุณภาพและคุณธรรมของผู้นำ ความรู้ความเข้าใจด้านการบริหาร คุณภาพของบุคลากรจำนวนที่ลดลง ขาดความสนใจในงานคณะสงฆ์ ทรัพยากรและงบประมาณ ประกอบไปด้วย ความมั่นคงด้านการเงินของวัด การบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด ความร่วมมือของชุมชนและพุทธศาสนิกชน ความร่วมมือของชุมชนและพุทธศาสนิกชน

2. การพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและหลักการบริหารสมัยใหม่ใน 6 ด้านหลัก เพื่อแก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพ ด้านการปกครอง ควรเปลี่ยนการประชุมเป็นการระดมสมองและจัดอบรมทักษะที่จำเป็น เช่น การจัดการด้านการเงินและการสื่อสารสาธารณะ พร้อมพัฒนาระบบสารสนเทศให้รวดเร็วและโปร่งใสยิ่งขึ้น ด้านศาสนศึกษา ควรสร้างแรงจูงใจด้วยการใช้ e-learning และจัดทำฐานข้อมูลผู้เรียนเพื่อติดตามความก้าวหน้าอย่างเป็นระบบ

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรจัดตั้งกองทุนรวมเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ออนไลน์และสร้างเครือข่ายออนไลน์สำหรับผู้บริจาค เพื่อความยั่งยืนและโปร่งใส ด้านการเผยแผ่ ควรยกระดับการใช้สื่อดิจิทัล

ด้วยการจัดตั้งศูนย์กลางสื่อธรรมะ และจัดอบรมการผลิตสื่อแก่พระสงฆ์และสามเณร ด้านการสาธารณูปการ ควรใช้การระดมทุนแบบ Crowdfunding และจัดทำฐานข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อการประชาสัมพันธ์และการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ด้านการศาสนาสงเคราะห์ ควรสร้างระบบสำรองทรัพยากรฉุกเฉินด้วยฐานข้อมูลคลังสิ่งของกลางและบัญชีรายชื่อบุคคลอาสาสมัครสงฆ์ พร้อมทำบันทึกข้อตกลงแบบดิจิทัลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมพร้อมช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างทันท่วงที

3. เสนอรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

จึงต้องมีการจัดทำฐานข้อมูลพระสงฆ์และวัดเป็นแบบดิจิทัล จัดทำสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัล จัดตั้งกองทุนด้านการศึกษาสงเคราะห์ ส่งเสริมพระสงฆ์ให้ใช้สื่อ โซเชียลมีเดีย ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการบูรณะซ่อมแซมและขอความร่วมมือสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรสาธารณกุศลเพื่อจัดทำแผนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติและผู้ยากไร้ในรูปแบบที่เป็นระบบและรวดเร็ว การบริหารคณะสงฆ์ที่มีคุณภาพควรมีผู้เชี่ยวชาญในภาคส่วนต่าง ๆ เข้าร่วม พร้อมทั้งการเปิดใจรับฟังความคิดเห็น และมีการมอบหมายงานที่ตรงกับความสามารถพร้อมทั้งมีการวัดและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ การใช้หลักพุทธบูรณาการกับงานบริหารโดยเฉพาะ ความไม่ประมาท และหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้การบริหารงานตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและเป้าหมายที่ชัดเจน ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

รูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ควรมีข้อเสนอแนะดังนี้ การพัฒนาบุคลากร จัดอบรมให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ การเงิน และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่พระสงฆ์ การสร้างเครือข่าย สร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อร่วมกันสนับสนุน และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยมีคณะกรรมการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นศูนย์กลาง ในการขับเคลื่อน และใช้หลักพุทธบูรณาการกับการบริหารงานควรตั้งอยู่บน หลักอัมปมาทะ (ความไม่ประมาท) เพื่อการวางแผนระยะยาว และ หลักสัปปุริสธรรม 7 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อัมมัญญา (รู้จักเหตุ) และ อัตถัญญา (รู้จักผล) เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

จากการศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า การปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำปางมีความโดดเด่นเช่นลำดับขั้นในการปกครองที่ชัดเจน ที่ส่งผลให้การประสานงานนั้นเป็นไปอย่างมีระบบ แต่ด้วยข้อจำกัดในการรวมศูนย์กลางในการตัดสินใจจึงส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน ดังนั้นการกระจายอำนาจและการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการสื่อสารย่อมส่งผลดีต่อการปกครองเป็นอย่างยิ่ง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระณรงค์ สังขวิจิตร (2558) เรื่อง การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน: ปัญหาและแนวทางแก้ไข พบว่า ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันเกิดจากโครงสร้างการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่ผู้ปกครองระดับสูง (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2558) ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน อุปสรรคสำคัญอีกอย่างคือจำนวนพระสงฆ์ที่ลดลง ส่งผลให้ขาดแคลนบุคลากรมาช่วยงาน ด้านการศึกษาพบว่าควรจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการประยุกต์ใช้เรื่องการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดอภิชาติ สุวณฺโณโชโต (ทรงกิจวิศวกการ) (2558) เรื่อง รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัญหาการขาดแคลนหนังสือและคอมพิวเตอร์เพื่อการค้นคว้าในสำนักเรียน ส่วนปัญหาด้านการศึกษาสงเคราะห์ที่คุณภาพการสอนมีความแตกต่างกัน การศึกษาสงเคราะห์ วัดมีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษาสงเคราะห์เช่นการให้ทุนการศึกษาแต่ยังขาดรูปแบบที่เป็นระบบและความต่อเนื่อง ด้านการเผยแผ่ที่มีมุ่งเน้นการเผยแผ่แบบดั้งเดิม ถือเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงคนรุ่นใหม่ ด้านสาธารณูปการ มีข้อจำกัดในด้านการขาดแคลนงบประมาณในการซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์ และสาธารณสงเคราะห์ ที่ประสบปัญหาเรื่องการวางแผน และการทำงานอย่างมีระบบ จึงต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือขึ้น

2. การศึกษาการพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการทำงานเชิงรุกมากขึ้นเช่นการใช้ไลน์กลุ่มเพื่อช่วย

ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองที่จะช่วยให้มีการตัดสินใจ และรับรู้ข้อมูลที่ไว้วางใจ ด้านการเผยแผ่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับคนรุ่นใหม่ โดยการเผยแผ่แบบออนไลน์ และควรเป็นไปในทางเดียวกัน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญทิน ปุณฺณโช (เทาศิริ) (2561) เรื่อง กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป พบว่า ปัญหาสำคัญในการเผยแผ่คือการขาดแผนงานที่ชัดเจน (พระมหาบุญทิน ปุณฺณโช (เทาศิริ), 2561) ดังนั้น จึงต้องมีการวางแผน และมีการจัดทำแผนงานที่ชัดเจนขึ้น การศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการจัดการในรูปแบบที่เป็นระบบ และการใช้เทคโนโลยี ในการจัดทำสื่อการเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์สามเณรที่อยู่ห่างไกล เพื่อตอบสนองความต้องการในด้านศาสนศึกษา

3. การศึกษาการเสนอรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าการใช้เทคโนโลยีในเชิงกลยุทธ์ เช่นการจัดทำฐานข้อมูลพระสงฆ์และวัดมรรูปแบบดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการข้อมูลเป็นระบบและทันสมัยมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาญาณพล ญาณปญฺโญ (รัตนบุรี) (2561) เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน พบว่า การเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการด้วยโมเดล KSPM (ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ และวิธีการ) ซึ่งเน้นทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการเผยแผ่เชิงรุก เช่นเดียวกัน อีกทั้งการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัลเพื่อให้พระสงฆ์สามเณรสามารถเข้าถึงการศึกษาที่สะดวก และง่ายขึ้น พร้อมทั้งการจัดตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อบริหารงานจัดการเรื่องทุนการศึกษาย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมให้พระสงฆ์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแผ่ธรรมะในรูปแบบที่น่าสนใจและเข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้ ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการศาสนสถานในระยะยาว และประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ และควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรสาธารณกุศลและภาครัฐเพื่อจัดทำแผนช่วยเหลือผู้ประสบภัยหรือผู้ยากไร้ในรูปแบบที่เป็นระบบและรวดเร็ว นอกจากนี้ การปกครองยังควรให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งการมอบหมายงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งการบูรณาการเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักความไม่ประมาท หลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้การบริหารงานตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและเป้าหมายที่ชัดเจน พร้อมทั้งการกระจายอำนาจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมคิด มาลัยทอง (2563) เรื่อง ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 พบว่าภาวะผู้นำควรให้ความสำคัญกับการกระจายความรับผิดชอบและมีความเข้าใจในความแตกต่างของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่เน้นการกระจายอำนาจและการสร้างเครือข่าย

สรุป

การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เผชิญความท้าทายหลายด้าน ทั้งปัญหาการรวมศูนย์อำนาจ การลดลงของจำนวนพระสงฆ์ การขาดงบประมาณ และการขาดทักษะด้านเทคโนโลยี ทำให้งานด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงเสนอรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เช่น

การสร้างฐานข้อมูลดิจิทัลและสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่และแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร นอกจากนี้ ควรมีการทำงานเชิงรุกโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน เพื่อระดมทุนและวางแผนโครงการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ การมอบหมายงานตามความสามารถ การเปิดใจรับฟังความคิดเห็น และการวัดผลประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งสำคัญ พร้อมทั้งนำหลักพุทธบูรณาการ โดยเฉพาะหลักสัพปุริสธรรม 7 มาเป็นรากฐานในการบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานตั้งอยู่บนเหตุผลและมีเป้าหมายที่ชัดเจน การจัดการอย่างเป็นระบบและยั่งยืนจะช่วยให้คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สามารถแก้ไขปัญหาและเดินหน้าพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานพระพุทธศาสนา สามารถนำการพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ เพื่อส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่นั้น ๆ

1.2 คณะสงฆ์ สามารถนำการพัฒนากิจกรรมและรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ไปใช้เพื่อส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยการปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้ผู้มีความรู้ด้านวัฒนธรรมและประเพณีได้ส่งต่อความรู้ต่าง ๆ ให้คงอยู่ต่อไป

1.3 พระสังฆาธิการ สามารถนำรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปางไปใช้เพื่อส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีความมั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1) ควรนำรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ไปประยุกต์ใช้กับคณะสงฆ์ในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดียิ่งขึ้น และลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการบริหาร

2.2) คณะสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยใช้รูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้กิจการคณะสงฆ์มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงถาวรสืบไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรทำการศึกษาปัญหางานบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่คณะสงฆ์กำลังเผชิญและทำการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่นั้น ๆ โดยการใช้แนวคิดสมัยใหม่มาบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้งานบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดียิ่งขึ้นในแต่ละพื้นที่

3.2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง กับรูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อค้นพบจุดเด่น จุดด้อย และนำไปพัฒนาส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดียิ่งขึ้น

3.3) ควรมีการศึกษารูปแบบการส่งเสริมงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ในการปรับใช้ในงานการบริหารอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการแก่ทุกหน่วยงาน ซึ่งจะเป็นการสืบทอดความรู้ในพระพุทธศาสนาตลอดจนถึงวัฒนธรรมและประเพณีให้ยั่งยืนสืบไป

3.4) ควรมีการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงผานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณผานกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้พบปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาคงให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จักรพันธ์ พรหมฉนวน. (2566). รูปแบบการบูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขต พัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฐานิสรา กาบบัวศรี. (2562). เทคนิคและการบวนการ POSDCoRB. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 1(3), 15-22.
- ดิเรก วรรณเศียร. (2545). การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูปลัดอภิชาติ สุวณฺโฑโชโต (ทรงกิจจิตรการ). (2558). รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิบูลปริยัตยากร. (2568). เจ้าคณะตำบลเวียงเหนือ เขต 2/วัดดอกพรวัว. สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม.
- พระครูสุวิมลธรรมานาสี. (2568). เจ้าคณะอำเภอเถิน/วัดคด็กเชียงม้น. สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม.
- พระณรงค์ สังขจิตตร. (2560). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน: ปัญหาและแนวทางแก้ไข. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(1), 27-40.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาญาณพล ญาณปญโญ (รัตนบุรี). (2561). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเผยแผ่สำหรับพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ฝั่งอันดามัน (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญหิน ปุณฺณโช (เทาศิริ). (2561). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไพฑูรย์ ญาณทีโป. (2568). เจ้าอาวาสวัดม่อนศิริชัย. สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม.
- พระสมุห์ชูชาติ อุทโย. (2568). เจ้าอาวาสวัดนางเหลียว. สัมภาษณ์, 7 กรกฎาคม.

- วัดนอก ชลบุรี. (3 กรกฎาคม 2568). สลิตปี 2567. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.facebook.com/watnork/posts/สลิตปี-2567-มีพระภิกษุ-สามเณร-273-298-รูป-พระภิกษุ-242-839-สามเณร-30480-เป็นยอ/1510728003237759/>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2545). *กฎหมายเถรสมาคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (ม.ป.ป.). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505*. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2505/A/115/29.PDF>.
- Dujnapa Chauthamcharoen. (26 January 2021). *วิธีการสร้าง Teamwork ให้เกิดขึ้นในองค์กรยุคใหม่*. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2568, จาก <https://blog.readyplanet.com/>